

Kila kyrka

- ny läktarunderbyggnad

Antikvarisk kontroll

Kila prästgård 1:26
Kila Socken
Västmanland

Helén Sjökvist

Kila kyrka

Ny läktarunderbyggnad

Antikvarisk kontroll

Kila prästgård 1:26
Kila socken
Västmanland

Helén Sjökvist

Utgivning och distribution:
Stiftelsen Kulturmiljövård Mälardalen
Stora gatan 41, 722 12 Västerås
Tel: 021-80 62 80
Fax: 021-14 52 20
E-post: info@kmmmd.se

© Kulturmiljövård Mälardalen 2008

Omslagsfoto: Kila kyrka med orgelläktare före ombyggnaden. Foto: Helén Sjökvist.

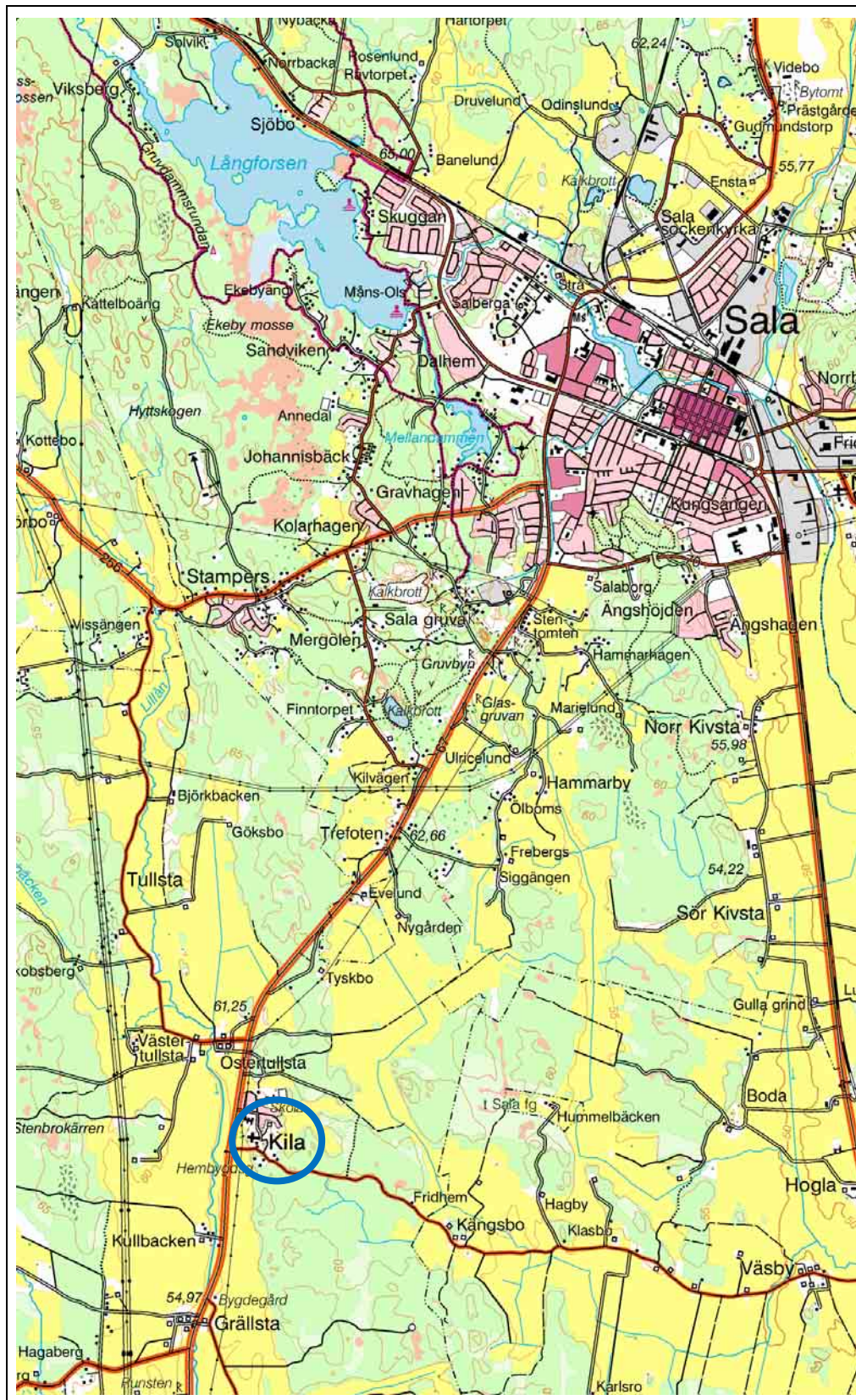
Samtliga fotografier är tagna av författaren om annat ej anges.

Kartor ur allmänt kartmaterial © Lantmäteriet. Ärende nr MS2006/01407.

ISSN: 1653-7408
ISBN 978-91-86019-41-9

Innehållsförteckning

Inledning.....	5
Bakgrund	5
Läktaren.....	6
Genomförande	6
Läktarunderbyggnad.....	6
WC i vapenhuset.....	7
Övriga åtgärder i kyrkorummet	7
Referenser.....	12
Kart- och arkivmaterial.....	12
Otryckta källor.....	12
Tekniska och administrativa uppgifter	12

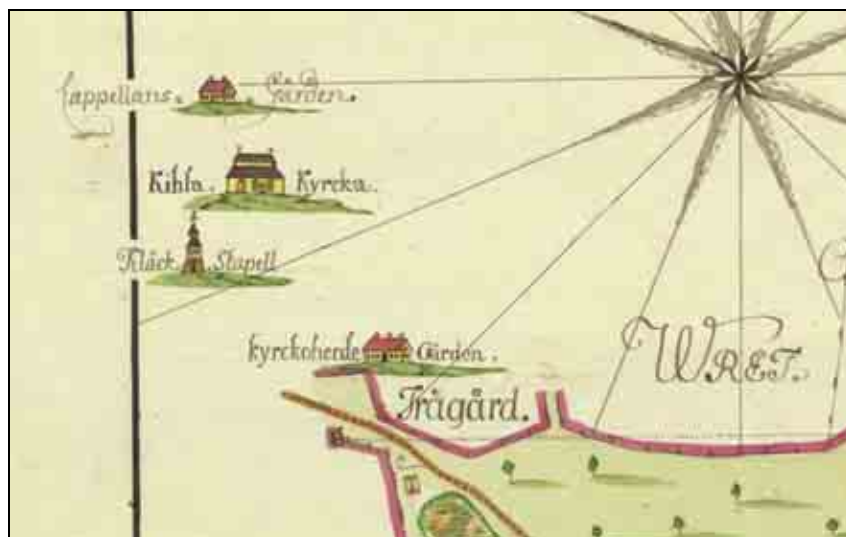
Figur 1. Kyrkans läge, markerat med en ring. Utdrag ur gröna kartan. Skala 1:50 000.

Inledning

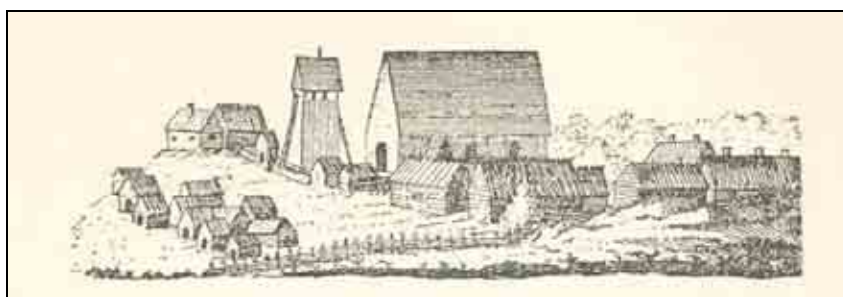
Kumla pastorat har 2007-06-13, dnr. 433-4455-07, fått tillstånd från länsstyrelsen att göra en läktarunderbyggnad för att där inrymma en brudkammare. Man fick 2007-03-22, dnr 433-1458-07, även tillstånd att göra en ombyggnad av ett befintligt WC, flytt av triumfkrucifix samt bottagning av bänkar.

Bakgrund

Kila kyrka är troligen uppförd i början av 1300-talet och omfattade då nuvarande långhus.¹ Ursprungligen hade kyrkan troligen ett trätunnvalv men under senmedeltiden ersattes detta av nuvarande stjärnvalv av tegel. År 1780 genomfördes en omfattande ombyggnad av kyrkan.² I samband med detta revs södra sidans vapenhus liksom kyrkans tidigare branta takfall vilket ersattes med nuvarande brutna tak. I östra gavelns förlängning gjordes grundläggning för den utbyggnad av kor och sakristia som kom att genomföras 1798.

Figur 2. Kyrkan avbildad på en karta från 1778, alltså strax före tornbygget. Kyrkan är avbildad som en schablon och exempelvis takfallet skiljer sig från nedanstående bild vilken bör vara mer överensstämmande med verkligheten.

Figur 3. Kila kyrka avbildad i Olof Graus "Beskrifning öfver Wästmanland" tryckt år 1754.

¹ Riksantikvarieämbetets byggnadsregister 2001-02-14.

² Hammarskiöld 2006.

Läktaren

Kyrkan tycks ha haft en rad olika läktare under århundradenas gång. Från 1649-50 finns uppgifter om att en läktare med orgel uppfördes på korets norra sida.³ År 1750 flyttades orgelverket bakåt i kyrkan till den tidigare kvinnoläktaren. År 1764 uppfördes så en ny västläktare vilken uppbars av två pelare som målades med granitimitation. Året efter 1780 års stora ombyggnad av kyrkan flyttades västläktaren bakåt i kyrkorummet och det bör vara då den får nuvarande omfattning. Fortfarande fanns dock koraläktaren kvar och vid en visitation 1785 konstaterades att koraläktaren "...står ännu kvar och bristfällig, samt synes farlig att nyttja". År 1893 fick kyrkan en ny orgel, byggd av orgelbyggaren G. A. Setterquist. Orgelfasaden i nygotik ritades av arkitekten Gustav Lindgren.

Genomförande

Läktarunderbyggnad

Från församlingens sida har funnits ett önskemål om att i kyrkan få ett utrymme som kan användas för mindre sammankomster, som så kallad brudkammare och för exempelvis beredning av kyrkkaffe. Två bänkar i det norra bänkkvarteret har flyttats för att ge plats för den nya läktarunderbyggnaden. Dessa förvaras fortsättningsvis i en av kyrkans förrådsbyggnader.

Läktarunderbyggnaden uppfördes med cirka 120 mm tjock vägg mot öster och 200 mm tjock vägg mot söder. Reglarna skruvades in i läktartaket för att fästa konstruktionen. Håltagning i murverket kunde på så sätt undvikas. Ut mot kyrkan kläddes väggarna med en hyvlad, spontad panel, cirka 110 mm bredd. Mot taket sätts en taklist. Panelen och lister täckmålades med linoljefärg av fabrikatet Ottossons i en kulör som anpassades efter läktarens pelare. På väggarna inne i brudkammaren målades med en emulsionsfärg av fabrikatet Wibo. Ytterväggen lämnades orörd. Golvet är målat med linoljefärg.

Mot söder sattes en skjutdörr in mot mittgången. Som dörrblad till skjutdörren användes efter små justeringar befintliga äldre dörrblad vilka återfunnits i ett av kyrkans förråd. Genom att dessa kan gå på spår inne i väggen undveks problem med dörrslagningen. Runt dörren sattes ett profilerat foder med en skurkloss längst ned.

I taket under orgelläktaren fanns tidigare infällda åttakantiga armaturer med blyinfattat glas. En gissning är att de kan ha tillkommit i samband med renoveringen 1936. En av dessa armaturer satt så placerad att väggen för läktarunderbyggnaden kom att skära över ena delen av armaturen. Från församlingens sida fanns ett önskemål om att istället sätta upp det blyinfattade glaset som ett fönster på brudkammarens östra vägg, ut mot kyrkorummet. Ur antikvarisk synvinkel ansågs det vara mer lämpligt att man lät väggen vara slät och istället ge kyrkorummet ett symmetriskt utseende genom att en lika dan mässingsarmatur som i övriga långhuset sattes upp på väggen.

Tre andra gamla väggarmaturer som återfunnits i en materialbod har använts inne i rummet efter byte av eldragning. Mot västra väggen placeras ett trinettkök med luckor. Köket är köpt från IKEA och är bortsett från avlopp och el helt fristående. På så sätt kunde ingreppen i väggarna minimeras.

I det södra bänkkvarteret har ett nytt utrymme för upphängning av ytterkläder iordningställts då det tidigare kapprummet slogs samman med WC.

³ Hammarskiöld 2006.

WC i vapenhuset

Befintligt WC tillkom i samband med ombyggnaden 1969.⁴ Rummet var relativt litet och tillsammans med ett litet kapprum placerat i vapenhusets norra del. På WC-golvet låg en mörkbrunt klinker medan golvet i kapprummet var täckt med tegel av storformat. Det senare är sannolik detsamma som tillkommit vid ombyggnaden 1936.⁵

Befintligt väggparti som delar av utrymmet i WC och kapprum togs bort och de båda rummen slogs samman. Tegelgolvet i det tidigare kapprummet lämnades intakt medan klinkergolvet byttes mot ett 25 mm tjockt golvtegel tillverkat i Bältarbo tegelbruk i Hedemora. Golvet är tänkt att behandlas med Bältarbo golvolja. Taket med handhyvlade bräder behölls intakt. Befintlig taklisttyp kompletterades. En dörr sattes i den befintliga öppningen mot söder. Även för detta ändamål kunde en äldre spegeldörr från kyrkans förråd återanvändas. Snickerier målades med linoljefärg.

Vissa problem fanns med ytterväggen under fönstret i det tidigare kapprummet. Väggen var målad med en färgtyp som troligen var plastbaserad. Plastfärgen avlägsnades från hela det nya wc-utrymmet med hjälp av färgborttagningsmedel vilket fick verka i cirka 10 minuter. Efter detta var färgen enkel att avlägsna. Skadan åtgärdas med kalkbruk. Väggar målades därefter med en emulsionsfärg från Wibö.

Övriga åtgärder i kyrkorummet

Kyrkans krucifix är troligen tillverkat i Mälardalen omkring år 1300 och är alltså samtida med kyrkobyggnaden.⁶ Krucifixet hängde tidigare på långhusets södra vägg över entrén från vapenhuset. Det har i samband med övriga arbeten flyttats till korets östra vägg, över det medeltida altarskåpet. På denna plats hade krucifixet även sin placering före 1969.⁷

I norra bänkkvarteret har den främsta bänken tagits bort för att ge plats åt ett piano. Kvarterets bänkskärm mot koret är fortfarande kvar.

I södra bänkkvarterets västra del har den främsta bänken tagits bort för att skapa ett utrymme för ljusbäraren samt för personer med rullstol vilka tidigare fått sitta i mittgången. Även här är bänkskärmen mot öster kvar. Istället för att ta bort den främre bänken tog man bort en strax nedanför och kvarteret drogs därefter bakåt.

Figur 4. Läktaren före uppförandet av en läktarunderbyggnad. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 5. Infälld armatur i läktartaket med blyinfattat glas. Foto: Helén Sjökvist.

⁴ Hammarskiöld 2006.

⁵ Hammarskiöld 2006.

⁶ Medeltidens bildvärld.

⁷ Länsstyrelsens beslut dnr 433-1458-07 daterat 2007-03-22

Figur 6 och 7. Bänkinredningen under läktaren före byggandet av läktarunderbyggnaden. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 8. Putsskada under fönstret i det tidigare kapprummet. Foto: Helén Sjökvist.

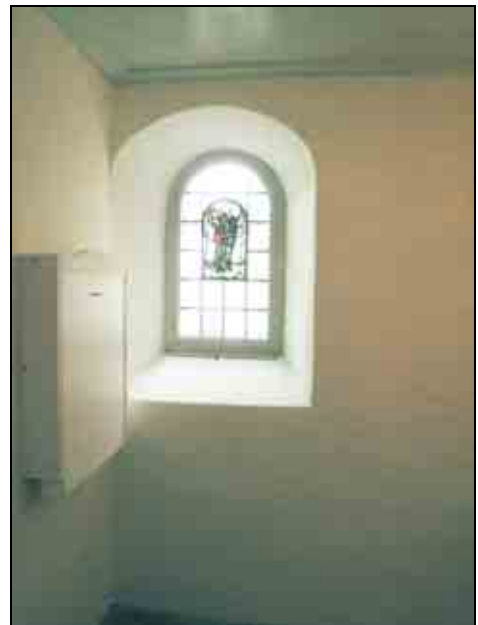

Figur 9. Handhyvlade bräder i taket i det tidigare kapprummet. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 10. Närbild av putsskada där man även kan ana underliggande rosa nyanser av kalkfärg. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 11. Anslutning mellan tak och mellanvägg i det tidigare kapprummet. Foto: Helén Sjökvist.
Figur 12. Tidigare klinkergolv på WC. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 13. Den tidigare WC-väggen är riven. Klinkergolvet är bytt mot ett handslaget tegel. Foto: Helén Sjökvist.
Figur 14. Puttskadan under fönstret är åtgärdad. På väggen är ett skötbord monterat. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 15. Dörrpar som återanvändes som skjutdörrar. Foto: Helén Sjökvist.
Figur 16. Spegeldörr som återanvändes som toalettdörr. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 17. Förslag på uppsättning av fönster på läktarunderbyggnaden. Foto: Helén Sjökvist.
 Figur 18. Slutlig utformning på läktarunderbyggnad. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 19. Läktarunderbyggnaden sedd från mittgången. Skjutdörrarna är indragna i väggen.
 Foto: Helén Sjökvist.
 Figur 20. Trinettkök i läktarunderbyggnad. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 21. I läktarunderbyggnaden har bland annat en äldre kyrkbänk satts in. Lampetterna på väggen är gamla armaturer som renoverats. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 22. Nedre södra bänkkvarteret efter förkortning av kvarteret. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 23. En bänk har tagits bort i norra bänkkvarteret närmast koret för att göra plats för ett piano. Foto: Helén Sjökvist.

Figur 24. Koret sett från södra entrén före upphängningen av krucifix i koret. Foto: Rolf Hammarskiöld.

Figur 25. Ny placering av korset i koret. Foto: Ulf Alström.

Referenser

Kart- och arkivmaterial

Lantmäteristyrelsens arkiv, Kila prästgård 1778 Storskifte på skog/skogsmark, T24-44:2.

Gröna kartan.

Otryckta källor

Hammarskiöld, Rolf. 2006. Karakterisering av Kila kyrka. Västerås stift.

Länsstyrelsens beslut dnr 433-1458-07 daterat 2007-03-22

Medeltidens bildvärld; <http://medeltidbild.historiska.se/medeltidbild>. Tillgänglig 2008-05-06.

Tekniska och administrativa uppgifter

Kulturmiljövård Mälardalen nr:	08011
Länsstyrelsen dnr:	433-4455-07 433-1458-07
Fastighetsbeteckning:	Kila prästgård 1:26
Landskap:	Västmanland
Län:	Västmanlands län
Socken:	Kila
Kommun:	Sala
Ägare-beställare:	Kumla pastorats kyrkliga samfällighet
Entreprenör:	Lundells bygg Bengt-Ove Lundell
Antikvarisk kontroll:	Kulturmiljövård Mälardalen Helén Sjökvist Stora gatan 41 722 12 Västerås

